

Låt föräldrar vara individer

Svenska Dagbladet den 24 april 2014

Sverige är ett av världens mest jämställda länder: enligt den senaste upplagan av FN:s jämställdhetsindex hamnar Sverige på andra plats efter Nederländerna. På en punkt är det dock tydligt att vi kan bli mycket bättre: det finns fortfarande stora jämställdhetsproblem på arbetsmarknaden i Sverige. Män har, i genomsnitt, en starkare position och får mer betalt för samma arbete än kvinnor.

En bov i dramat är den svenska föräldraledigheten. Den är inte bara en av världens längsta utan också konstruerad på ett sätt som gör att föräldrarna inte behandlas som individer. När två personer (som ju är det antal det oftast, men inte alltid, handlar om) väljer att skaffa barn tillsammans reduceras de nämligen till att bli en del av ett kollektiv med tillhörande rätt till en gemensam föräldraförsäkring. Detta resulterar, i sin tur, i att mindre än en fjärdedel av föräldraledigheten utnyttjas av pappor.

För att se det orimliga, ur ett liberalt perspektiv, med en gemensam föräldraförsäkring kan man göra en jämförelse med sambeskattnings. Många länder sambeskattar makar, dvs ser dem som en skatterättslig enhet snarare än två och beskattar dem gemensamt för den sammanlagda inkomsten. Det leder till att kvinnor (som i genomsnitt har lägre inkomster än män) ofta arbetar ännu mindre då de får en högre marginalskatt än vad de skulle ha haft om de hade beskattats individuellt. I Sverige slopades därför sambeskattnings av makars inkomster i början på 1970-talet och idag ses särbeskattnings som något självklart - det enda rimliga för den som vill att ett lands medborgare ska behandlas som likvärdiga individer.

Men detta gäller alltså inte för föräldraförsäkringen där den enskilda personen fortfarande inte står i fokus. Förslaget om en tredje pappamånad, som omfamnas av folkpartiet och nu senast också av Hillevi Engström, moderaternas nygamla talesperson i jämställdhetsfrågor, känns i sammanhanget som ett slag i luften. Som en liten reduktion av en omfattande sambeskattnings men långt ifrån ett förslag som faktiskt skapar särbeskattnings.

Det är naturligtvis inte självklart att ett liberalt samhälle bör tillhandahålla en statligt finansierad föräldraförsäkring överhuvudtaget. Men den som vill att en sådan ska finnas, och samtidigt använder sin politiska kompass för att arbeta för liberalism och frihet, bör förespråka en fullständig individualisering (om än med det naturliga undantaget att ensamstående föräldrar bör få även den frånvarande förälderns del).

En individualisering skulle öka jämställdheten på arbetsmarknaden och därigenom minska kvinnors beroende och ofrihet. Men framförallt skulle det vara ett tydligt ställningstagande om att vi vill leva i ett samhälle som är uppbyggt av individer och inte av godtyckliga, politiskt sanktionerade kollektiv. Ett samhälle där barn har rätt till båda sina föräldrar och där även föräldrar får vara individer.

Johanna Möllerström

Harvard University och Institutet för Näringslivsforskning